

Selvets Amerika

I romanen *Infinite Jest* fant Jon Vøllestad en storslått skildring av depresjon, avhengighet og individets vilkår i en verden uten klare orienteringspunkter.

- Den skildret en moderne psykologi, og en kulturkritikk som foregrep Trumps Amerika, mener han.

TEKST

Eivind Normann-Eide

FOTO

Paul S. Amundsen

PUBLISERT 1. februar 2019

Welcome to the meaning of individual. We're each deeply alone here

David Foster Wallace, *Infinite Jest*, s. 112

Bryggen i Bergen. Det er fortsatt tidlig august, men etter en sommer preget av rekorder – soldager, varmegrader og turister – har det begynt å regne. Jeg ser meg rundt etter Jon Vøllestad. Fag- og forskningssjef ved Solli DPS, innehaver av en doktorgrad på Mindfulness-behandling ved angstlidelser, en bistilling ved Det psykologiske fakultet ved Universitetet i Bergen, og forfatter av en rekke tekster om psykologi, mindfulness og litteratur. I bokform, artikkelform, og på sin egen blogg «Tankevandring». I sommerlig overmøt har jeg latt paraplyen ligge igjen i Oslo, men Jon er både presis og vel forberedt – han holder paraplyen for oss begge. Sammen går vi den korte

strekningen fra Bryggen opp gjennom noen trange, brosteinsbelagte gater, til hans hjemmekontor. Der, i stuen, med utsyn rett inn i et bibliotek med meterlange bokhyller, setter jeg meg i sofaen og finner frem *Infinite Jest*, gjennombruddsromanen til den amerikanske forfatteren David Foster Wallace.

- Hvorfor ville du snakke om akkurat *Infinite Jest*?

- Du inviterte til en samtale om en roman som hadde betydd mye for meg, og *Infinite Jest* traff meg med stor kraft da jeg leste den første gang, for 17 år siden. Det er hos Wallace en rekke berøringspunkter mellom litteraturen, psykologifaget og livet, og dette er blitt et av de forfatterskapene jeg har fulgt tettest.

- Hva var det ved Wallace som traff deg?

- Det var noe med stemmen, en mørk komikk, som jeg likte godt. Jeg leste en del store bøker på den tiden, i den amerikanske tradisjonen, Thomas Pynchon og Don de Lillo. Slike ambisiøse forsøk på å pakke hele verden inn i en roman. Det holdt også Wallace på med, en type samfunnskommenterende litteratur som jeg syntes var intellektuelt interessant og smart. Men det var også noe jeg kjente meg igjen i, som traff meg personlig, i måten han skildrer innsiden i det å være menneske på.

- Hva kjente du deg igjen i?

- Jeg var på den tiden student på profesjonsstudiet i psykologi, og jeg hadde studert sosiologi og litteraturvitenskap tidligere. Jeg var glad i å lese, glad i å tenke. Samtidig som jeg hadde en tendens til overrefleksjon, grubling og usikkerhet, både sosialt og på meg selv. Wallace hadde en bevissthet rundt dette, hvor jeg følte meg tatt på kornet og sett av det jeg leste.

TETT PÅ - I Romanen *Infinite Jest* skrev Wallace om ting han kjente godt. Som tennis, filosofi, marihuana, anonyme alkoholikere, og depresjon, sier Jon Vøllestad.

- *Infinite Jest* er en svært omfattende, til tider frustrerende og kompleks roman på 1071 sider, inklusive et par hundre sider med fotnoter, som i form og karakterer appellerer til både intellektet og det følelsesnære. Om du skal prøve å oppsummere, hva er det romanen handler om?

- Det er i hvert fall tre separate fortellinger, som i løpet av handlingen blir vevd inn i hverandre på komplekse måter. Den ene historien er en familiefortelling. Jim Incandenza – opprinnelig en ung lovende tennisspiller – etablerer Enfield Tennis Academy, går senere videre til å bli oppfinner av ulike optiske instrumenter og avansert teknologi, før han blir kunstfilmregissør. Jim er gift med Avril, en kanadisk lingvist, og sammen har de tre sønner, Orin, Mario og Hal, der sistnevnte beskrives som et vidunderbarn – både rent intellektuelt og for sine evner på tennisbanen. Romanen gir så en morsom, men også trist fortelling om familiens indre liv, som er preget av åpenbare problemer mellom foreldrene, sønnenes relasjonelle problemer og deres vanskeligheter med å finne ut hvem de er, og sin retning i livet, og på et tidspunkt tar Jim, altså faren, sitt eget liv. I tillegg dreier denne delen seg om selve tennisakademiet, der man blir kjent med barn og ungdommer som er der for å lære å spille tennis. En form for «generasjon prestasjon», om vi skal knytte det til noe i dag, som forsøker å håndtere forventninger og press: Hva vil vi med å være menneske, og fristelsen til å flykte, inn i rusen. Det er den ene hovedtråden. Den andre tråden utspiller seg i bunnen av åsen, nedenfor tennisakademiet, i det som heter Ennet House, en

rehabiliteringsenhet, eller half-way house, for rusmisbrukere. Også her møter vi et svært karaktergalleri, men den sentrale figuren heter Don Gately, en ungdomskriminell rusmisbruker som har tabbet seg skikkelig ut med et innbrudd der han endte opp med å uforvarende drepe en mann, på klossete vis. Gately har fått jobb i Ennet House, der han hjelper andre samtidig som han kjemper for å holde seg rusfri. Det tredje plottet er en absurd, eller litt sånn science fiction-aktig, burlesk historie der Nord-Amerika er slått sammen til en svær stat, der USA tar seg til rette og bruker store deler av Canada til dumping av giftig kjemisk avfall. Det har vekket mye aggresjon hos kanadierne, deriblant i en terroristorganisasjon som jobber for å finne våpen for å ramme Amerika. Et av våpnene de er på jakt etter, er en film som er så underholdende at når du først har begynt å se den, kan du ikke slutte. Du mister all selvoppholdelsesdrift, og så henfaller du i en tåke av passiv betraktning, før du til slutt dør. Og navnet på denne filmen er «Infinite Jest».

- Det var en imponerende oppsummering av innholdet. Magasinet TIME inkluderte i 2010 *Infinite Jest* blant de 100 beste engelskspråklige romanene utgitt mellom 1923 og 2005. Er du enig?

- Ja, definitivt. Jeg synes den er ekstremt godt skrevet, Wallace har en helt unik stemme, som kan være krevende å lese. Men han er fin fordi han skifter mellom å være akademisk briljerende og hverdagslig lettfattelig, kombinert med en sterk språklig rytme. Han var veldig glad i hiphop selv, og jeg har tenkt at det er en sammenheng mellom beaten og hans lange, innskutte setninger, som allikevel flyter forbausende godt. Så det er et veldig rytmisk driv i språket, en stream of consciousness, som hiphop faktisk også er.

- Romanen kom i 1996, du leste den første gang i 2001, og nå har du lest den på nytt. Hvordan har det vært å lese opp igjen?

- Det har vært et fint gjensyn.

- Har den holdt seg?

- Ja, det synes jeg. Den er så kompleks at det er umulig å huske alt, men jeg er en leser som noterer i marginen, rabler og skriver. Sånn sett var det også et direkte møte med meg selv og de tingene jeg strekte under og merket meg fra den gangen. Det sier noe om hva jeg da bet meg merke i. Mye er fortsatt gjenkjennelig, men det er også en forskjell: Jeg er et annet sted i livet nå, og jeg kjenner at den ikke treffer eller speiler forvirring og usikkerhet like mye som den gjorde den gangen.

- Du merker at du har forandret deg siden du leste den første gang?

- Ja. Dette er på mange måter en dystopisk, mørk og pessimistisk bok, om et samfunn og en verden gjennomsyret av ulike former for avhengighet – av underholdning, forfengelighet og rus. Jeg har selv en hang til dystopien, men den har blitt litt dempet i de senere årene.

- Jeg ser du har den franske samtidsforfatteren Michel Houellebecq i bokhyllen bak deg, han ligner kanskje på Wallace i et kritisk forsøk på å dissekere det moderne

samfunnet?

- På en måte ja, men også nei. Det er et slektskap mellom dem, men jeg opplever Houellebecq som en langt mer dystopisk forfatter, uten håp for sine karakterer. Wallace skriver med en form for håp, varme og empati – som om han virkelig bryr seg om dem han skriver om – noe jeg ikke finner hos Houellebecq. *Infinite Jest* kan kanskje tippe litt i en dystopisk retning, men romanen reddes av karakterer som forsøker, nærmest desperat, å finne en vei ut av det håpløse.

- I bloggen din «Tankevandring» har du skrevet at noe av litteraturens funksjon er å løfte frem det vanskelige ved å være menneske. Tenker du da som en advarsel om hvor galt det kan gå?

- Ja, litteraturen har en viktig rolle i det å advare oss mot ting som ikke er så bra i verden. Samtidig må vi passe oss så den ikke gir et for ensidig, blekt og pessimistisk bilde av det å være menneske. Men litteraturen bidrar til trøst, og jeg tror Wallace var opptatt av å kjenne seg igjen, det å se at det er andre som har forstått hvordan jeg har det. Det var vel noe av hans prosjekt, og det passer godt med opplevelsen av mitt første møte med ham, at her er det en forfatter som har sett noe som jeg kunne kjenne meg igjen i.

- Wallace har uttalt i et intervju at litteraturen er til for å «comfort the disturbed, and to disturb the comfortable». Det var kanskje gjenkjennelse og trøst som traff deg?

- Ja, det er et godt poeng, og det berører også psykologien hos Wallace. Da jeg leste romanen i 2001 synes jeg han skildret en moderne psykologi. Han var svært orientert – både filosofisk og psykologisk – mot å forstå selvet, samtidig som han klarte å koble den gryende nevrovitenskapelige forståelsen med en mer humanistisk, eller tragisk, forståelse av mennesket. Og her fant jeg noe jeg savnet i fagpsykologien. Jeg hadde kommet til studiet via sosiologien og litteraturvitenskapen, og jeg følte at fagpsykologien kunne bli for nøktern og positivistisk, kanskje til og med litt for optimistisk. Det er vanskelig å være menneske, og det bør faget på en eller annen måte speile. Dets ulike dilemma, at det ikke alltid er en kvikk-fix. Dette fant jeg hos Wallace, i tillegg fant jeg i hans litteratur mindfulness-perspektivet, som jeg ble mer og mer interessert i. Den østlige tradisjonens og meditasjonens syn på hva det vil si å være et menneske. Et slags prosessperspektiv på selvet og identiteten som jeg fortsatt kan kjenne igjen og finne interessant når jeg leser det nå.

- Setter du nå ord på et savn i faget vårt, som du fortsatt mener er gyldig?

- Vi har et så enormt mangfoldig fag – det er som et stort Balkan-område, med ulike virtuelle virkeligheter – så det kommer an på hvilket område vi henvender oss til. Jeg forsker jo, og jeg tror det går an å komme frem til økt sikker kunnskap. Men det er veldig vanskelig. Så vi må passe oss for ikke å bli for skråsikre, og det er noe av det litteraturen kan hjelpe oss til.

- På hvilken måte kan litteraturen minne oss på det?

- Ved å ta oss med inn i livet til mennesker som er kompliserte, mangfoldige, selvmotsigende, som ikke så lett kan favnes eller fanges av de enkle kategoriene. Som for eksempel femfaktorteorien, eller en biologisk evolusjonær forklaring, på hvorfor folk gjør som de gjør. Dette er perspektiver som kan fange noe, men «ikkje heile sanninga».

- I en annen sterk tekst av Wallace, «Good old Neon», hentet fra novellesamlingen *Oblivion*, eller *Glemsel*, som den er oversatt til på norsk, møter vi en mann i terapi, som av ulike grunner driver et skyggespill med terapeuten sin. Denne teksten illustrerer også hvor komplekst og tilsynelatende selvmotsigende et menneske kan være, samtidig som vi som lesere får innblikk i pasientens indre verden, som gjør at vi kan forstå mer av hvordan denne kompleksiteten henger sammen?

- Ja, det er en parallell mellom den fortellingen og Hal i *Infinite Jest*. Etter farens selvmord går Hal i en sorgterapi, og han jobber iherdig for å knekke kodene, leser alle bøkene om sorgterapi for å gi terapeuten det han tenker terapeuten vil ha av innsikt og gjennombrudd. Wallace er god til å skildre psykisk lidelse.

- Hva er det du spesielt legger merke til?

- Jeg synes han via karakterene sine får godt frem den intense lidelsen som depresjonen kan være. Flere av dem er inne på at depresjonen ikke bare dreier seg om nedstemthet, eller det å mangle følelser, men at det er en intens gjennomsyrende psykisk smertetilstand, der en blir låst inne i sitt eget sinn, med en klaustrofobisk følelse av å gå i ring i sine egne selvkritiske tanker:

It is a level of psychic pain wholly incompatible with human life as we know it. It is a sense of radical and thoroughgoing evil not just as a feature but as the essence of conscious existence. It is a sense of poisoning that pervades the self at the self's most elementary levels. It is a nausea of the cells and soul (s. 695).

It is also lonely on a level that cannot be conveyed ... If a person in physical pain has a hard time attending to anything except that pain, a clinically depressed person cannot even perceive any other person or thing as independent of the universal pain that is digesting her cell by cell. Everything is a part of the problem, and there is no solution ... Thus the loneliness: it's a closed circuit: the current is both applied and received from within (s. 696).

Om David Foster Wallace

David Foster Wallace (1962-2008) er født og oppvokst i USA, og han blir regnet som en av de fremste og mest talentfulle forfatterne i sin generasjon. Wallace har skrevet essays, noveller og romaner, og han er særlig kjent for sin sjangerblanding, språklig lekenhet, og komplekse, ofte svært verbale fortellerstemmer – som blottstiller det moderne mennesket. *Infinite Jest* var hans andre roman, og den førte i 1996 til hans virkelig litterære gjennombrudd. Tre av Wallace' utgivelser er oversatt til norsk: *Glemsel*, *Korte intervjuer med motbydelige menn* og *Den bleke kongen*.

- Wallace er også inne på selvmord, som et forsøk på å flykte fra denne uutholdelige psykiske smerten. Det er jo mange selvmord og selvmordsnære karakterer i denne boken. Det er også vanskelig å ikke komme inn på at Wallace også strevde, at han hadde hatt depresjoner siden han var 10 år gammel, og at han selv tok sitt eget liv i 2008.

Part of the feeling is being like willing to do anything to make it go away. Understand that. Anything. Do you understand? It's not wanting to hurt myself it's wanting to not hurt» (s. 78).

- Hva tenker du om koblingen mellom Wallace' liv og litteraturen hans?

- Det er alltid fristende å tenke at det er et nært, eller selvbiografisk element i litteraturen. Men det er ikke sikkert det er en nyttig måte å lese ham på. Vi kommer likevel ikke unna at han strevde med marihuana- og TV-avhengighet, alvorlige og dype depresjoner, med flere innleggelses etter selvmordsforsøk. Han hadde også en lang historikk på medikamentell behandling, der han, slik jeg husker det, brukte en førstegenerasjons antidepressiva som het Nardil, og det stod han på i lange perioder av livet sitt. På et tidspunkt seponerte han denne for å prøve et nytt medikament, uten at det hadde samme effekt. Da han forsøkte å gå tilbake til Nardil, opplevde han at den ikke lenger fungerte for ham. Og det var rett før han tok sitt eget liv.

- Dette illustrerer hvordan han selv var kjent med både rus, avhengighet, alvorlige depresjoner og selvmordstanker. Men en roman skal vel også få stå på sine egne ben?

- Ja, jeg lærte på litteraturvitenskap at det ikke var lov å koble forfatterens liv til teksten, at den var fri og selvstendig. Så det var tabu med historisk-biografiske lese måter. Men vi må prøve å finne en mellomting her. Wallace skrev i *Infinite Jest* om ting han kjente godt. Som tennis, filosofi, marihuana, anonyme alkoholikere, og han hadde vært alvorlig deprimert.

LES OGSÅ

Lassoen, friheten og buret

Hva skjer når man spør Sissel Gran om å samtale om en roman som har betydd mye for henne? Svar: Et dypdykk ned i et av norsk litteraturhistories mest gåtefulle, desperate og ensomme sinn.

- Du nevnte at *Infinite Jest* blant annet skildrer avhengighet, av rusmidler, underholdning og forfengelighet. Romanen er kanskje enda mer aktuell i dag, under vår tids hastighet og underholdningsindustri bestående av Netflix, HBO og sosiale medier, som i all hovedsak formidler nytelse, prestasjon og underholdning?

- Wallace strevde som nevnt med TV-avhengighet, og han valgte i lange perioder ikke å ha TV. Han ble sittende og se på alt, zappe fra kanal til kanal, og tenkte at det må jo alltid være noe bedre enn dette. I romanen bruker han en litt tydeligere teknologi, et slags TV-medium der nesten alt er tilgjengelig når du vil. Og her var han kanskje forut for sin tid, i måten han fanger den digitale og teknologiske virkeligheten på.

- Fra et psykologisk perspektiv skriver han vel om ulike former for eskapisme. Der flukten opprettholder en tomhet og distanse til selvet, og løsningsforsøket – i form av å stadig fylle på med mer, av både rus og underholdning – blir en del av problemet. Som igjen forsterker tomheten?

- Ja, og det er en lengsel i denne romanen. Etter å komme seg ut av hodet, og i kontakt med noe konkret, noe håndfast, noen andre.

- Om vi nå går tilbake til mindfulness, i en artikkel publisert i Scandinavian Psychologist skriver du:

I stedet for å forholde oss til livet med åpenhet og fleksibilitet, så blir oppmerksomheten og bevisstheten kapret av negative opplevelser og mer eller mindre automatiske forsøk på å komme seg ut av dem. Handlingsrommet snevres inn. Og menneskets mest grunnleggende erfaringsenhet – dette øyeblikket – blir noe man enten trekkes vekk fra gjennom bekymring og grubling eller aktivt forsøker å unnsnippe gjennom andre unngåelsesstrategier.

SAVNET NOE Da Jon Vøllestad leste *Infinite Jest* som student i 2001 fant noe han savnet i fagpsykologien. Han følte at faget kunne bli for nøkternt og positivistisk. Faget bør også speile hvor vanskelig det er å være menneske, mener han.

- *Infinite Jest* handler vel om en rekke ulike måter å trekkes bort fra øyeblikket på, og jeg lurer på om romanen kan leses som en antitese til mindfulness?

- Ja, det synes jeg er en god parallell. Enten ved underholdning, prestasjonsjag eller rus. Unnsnippe det som er her og nå, unnsnippe seg selv. Jim, altså faren i familien

Incandenza, innprentes selv med en radikal materialisme, som han viderefører til barna i tennisakademiet. De er kropper og krefter, ikke noe annet. Wallace fremstiller dette som en kritikk av en materialistisk tid, som etterlater oss åndelig hule, the soul is missing.

Jim, a tennis ball is the ultimate body. Perfectly round. Even distribution of mass. But empty inside, utterly, a vacuum. Susceptible to whim, spin, to force - used well or poorly. It will reflect your own character. Characterless itself. Pure potential (s. 160).

- Hal er et godt eksempel. Han vet ikke hva han føler, han vet ikke hvem han er, han går gjennom en dramatisk prosess, der hans eget ansikt ender opp med å uttrykke følelser han selv ikke kan kjenne innvendig. Andre folk spør ham for eksempel om hvorfor han ler. Men han kan ikke svare, for han har selv ingen fornemmelse av denne følelsen.

- Hva er det som preger ham følelsesmessig?

- Jim, faren hans, var ekstremt tilbaketrukket, isolert, før han til slutt tar sitt eget liv. Mor er tilsynelatende koblet på, men på en creepy måte, for det virker ikke som at det er noen form for emosjonell resonans der. Hun er der i ordene, men ikke følelsesmessig. Så i et mentaliseringsperspektiv er Hal en gutt som ikke får noen hjelp til å bli seg selv – han blir ikke møtt, og han blir ikke speilet. Det er ingen som gjør den jobben sammen med ham. Han er ekstremt evnerik, med fotografisk hukommelse – han leser masse data og informasjon – og han er atletisk. Men den mentaliserende kulturen i denne familien er mangelfull, og han vet ingenting om seg selv. Dette fungerer som et bilde på mennesker som går rundt og vet en hel masse om mange ting, men de vet ikke hvorfor de har lært det, og de vet ikke hvem de er. De har blind-spots for seg selv og sine indre drivkrefter. Det ender også dramatisk for Hal, med et sammenbrudd.

- Du nevnte innledningsvis generasjon prestasjon, og Hal er vel også en representant for denne generasjonen. Han er blant de 3-4 beste tennisspillerne under 18 år i USA, og han fungerer som et vidunderbarn og en protesje både for tennisakademiet og for familien rundt ham. Men det kan være en tung rolle å fylle – det er ikke enkelt for den flinke ikke å være flink. Hal sier også på et tidspunkt, før han bryter sammen, at han ønsker å unnsnippe forventningene forbundet med talentet, og oppnå en skade eller lignende for å:

Becoming the object of compassionate sorrow rather than disappointed sorrow (s. 955).

- Altså, om han gir seg tidlig på grunn av en skade, så vil alle være medfølende. Men om han gjør alt han kan, og likevel ikke lykkes, så er han en skuffelse. Så løsningen er å bli syk. Jeg lurer på om dette er noe vi også ser ved enkelte psykiske lidelser, der det å bli frisk forbindes med forventninger og dermed frykt for å skuffe andre?

- Ja, jeg er enig i det.

- Er det andre forhold ved vår psykiske helse som du kommer tettere på ved å lese denne romanen?

- Wallace ville at vi skulle jobbe med denne romanen, han lagde den vanskelig og krevende å lese med vilje, han stokket om på kronologien, med sluttnoter så vi må

hoppe frem og tilbake, jobbe aktivt med å forstå hva som skjer her. Jeg tror han så på det som en oppmerksomhetstrening, at det kan styrke noen ferdigheter som vi kanskje kan trenge litt ekstra av i dette samfunnet vi lever i.

- Betyr det at formen, eller selve opplevelsen av å lese, er et viktig aspekt ved akkurat denne romanen, ikke kun scenene, eller narrative?

- Ja, absolutt. Litt av anklagen mot Wallace er at han er en show-off-type, som skal vise hvor klok, smart og vittig han er. Men han er kjent med intellektualiseringen som problem, og det fanger ikke hele ham. For han prøver å jobbe seg gjennom det, komme i kontakt, og hjelpe deg som leser slik at du i beste fall kan leve livet ditt på en bedre måte. Det krever en viss tålmodighet, så du skal ha litt tid. Men ja, hvis du gir ham den sjansen. Se om det skjer, det som ganske mange har opplevd.

- For lesere som er ukjent med forfatterskapet til Wallace, er *Infinite Jest* stedet å begynne?

- Det kommer litt an på hvilken side av Wallace man ønsker å bli kjent med. Det finnes ingenting over eller ved siden av *Infinite Jest*, og den er en av det 20. århundres store romaner. I enhver forstand. Men dersom en ønsker en litt mindre monumental inngang til forfatterskapet, er novellesamlingen *Brief interviews with hideous men* et godt sted å begynne. Som essayist er Wallace på sitt beste i *A supposedly fun thing I'll never do again*. Wallace som moralsk og psykologisk tenker blir en godt kjent med i den lille, men kloke boken *This is water*, som er basert på en berømt tale ved Kenyon College i USA. Talen ligger også på YouTube, og er en destillert versjon av Wallace' filosofi. Her snakker han om at vi må jobbe med vår egen oppmerksomhet, vi må velge hva vi vil være oppmerksomme på, hva vi vil verdsette i livet, slik at vi ikke blir stuck in a default mode, som han kaller det. Dette føler jeg et kjernetema også i *Infinite Jest*.

- Denne romanen er vel også en kulturkritikk av det moderne Amerika og vestlige samfunn, som viser en sammenheng mellom indre tomhet og en sårbarhet for både markedsføring og ekstreme ideologier?

- I høyeste grad. Og der foregriper Wallace noe som har blitt intensivert: internett-samfunnet, det opphetede mediasamfunnet, Trumps Amerika. Det nordamerikanske samveldet ledes også i romanen av en tidligere entertainer, smørsanger, som nå er president.

Johnny Gentle, the first U.S. President ever to swing his microphone around by the cord during his Inauguration speech (s. 382).

- En underholdningsstjerne er blitt ny leder for landet?

- Ja, og det lyder ikke helt ukjent. Dette er tema – både psykologiske, relasjonelle og storpolitiske – som jeg føler er like relevante nå som de var for 20 år siden.

- Jeg lurer på om romanen kanskje er blitt enda mer aktuell. Du nevner Trump, den politiske situasjonen, men også når det gjelder vår evne til oppmerksomt nærvær, står den under mer press i dag?

- Det er mer som konkurrerer om oppmerksomheten vår i dag. Men det er både og, for slik er det å være menneske, uavhengig av teknologien. Tidligere forfattere som Virginia Woolf og James Joyce beskrev bevissthetsstrømmene, som fragmentert litteratur, og slik er menneskesinnet, det vil trekkes i mange retninger, uansett. Men det kan kompliseres av en teknologi som er skreddersydd for å suge deg inn og holde på deg.

- Og om vi skal forsøke å gripe fatt i det kulturelle, hvilke egenskaper ved vårt vestlige samfunn er det Wallace tar opp?

- Hva skal vi kalle det? Underholdnings- og avhengighets-komplekset. Som kanskje er ekstra sterkt til stede i den amerikanske kulturen. Men vi har nok tilløp til dette vi også, i form av skreddersydd og hele tiden tilgjengelig underholdning, kombinert med en lav toleranse for ubehag og smerte, som vi bare må få vekk. *Infinite Jest* tar oss med på avstikkere i alle retninger, det psykologiske, familiære, det samfunnsmessige og det kulturelle, og det er det som er spennende med denne boken. Relasjonstraumene som preger så mange av karakterene, og utfordringene forbundet med samfunnet de lever i. De skal vokse opp, uten et stabilt selv i et kulturelt landskap uten klare orienteringspunkter, der det som er nærmest tilgjengelig av løsninger, rus, underholdning og forfengelighet, først og fremst bidrar til å opprettholde problemet.

- Så på den ene siden kan man si at Wallace fanger noe sentralt i vår kultur, som er enda mer gjenkjennbart i dag sammenlignet med da du leste den første gang for 17 år siden. Samtidig griper han fatt i noe dypt menneskelig, den sammensatte, komplekse og flytende karakteren. I det siste ligger det et potensial for noe mer tidløst?

- Jeg synes i alle fall at *Infinite Jest* fortsatt gir mening. I romans form tar den opp tema som jeg har vært og fortsatt er grunnleggende opptatt av som fagperson. Som utfordringen ved å være menneske, både helt grunnleggende sett, og i vår tid. Det å ha et sammenhengende selv, det å høre til et sted. Hva som skal til for å være på plass, eller ta bolig i seg selv. Hva som skal til for å ikke måtte leve med en vond tomhet, som du må flykte fra, eller medisinerer vekk. Og ikke minst, hva som skal til for ikke å bli gående for mye rundt i ens eget selv-refererende og selv-kritiske indre.

I en serie intervjuer snakker psykologspesialist og forfatter Eivind Normann-Eide med psykologer om en bok som har betydd mye for dem, både faglig og personlig.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 2, 2019, side 116-125

TEKST

Eivind Normann-Eide, psykologspesialist

FOTO

+ Vis referanser

Lacayo, R. (2010). All-Time 100 novels. TIME. <http://entertainment.time.com/2005/10/16/all-time-100-novels/slide/all/>

Max, D.T. (2012). Every Love Story is a Ghost Story. A life of David Foster Wallace. New York: Viking Penguin.

Vøllestad, J. (2014). Sterk romandebut fra gammel mester. Tankevandring. <https://tankevandring.blogspot.com/2014/10/sterk-romandebut-fra-gammel-mester.html>

Vøllestad, J. (2018). Mindfulness - en gjennomgang av kunnskapsstatus og relevans for psykologisk behandling. Scandinavian Psychologist, 5, e1. <https://doi.org/10.15714/scandpsychol.5.e1>

Wallace, D.F. (1996). Infinite Jest. Little, Brown and Company.

Wallace, D.F. (1998). A Supposedly Fun Thing I'll Never Do Again: Essays and arguments. Little, Brown and Company.

Wallace, D.F. (1999). Brief interviews with hideous men. Little, Brown and Company.

Wallace, D.F. (2007). Glemsel. N.W. Damm & Søn AS.

Wallace, D.F. (2009). This is water. Little, Brown and Company.